

Musiqi mədəniyyəti tariximizdə özünəməxsus iz qoyan sənətkarlardan biri də məşhur xanənda Bülbülcan (Əbdülbəqi Kərbəlayı Əli oğlu Zülalov) olub.

Mədəniyyət • 9. 12. 2011 • www.medeniyyet.az

Musiqi mədəniyyəti tariximizdə özünəməxsus iz qoyan sənətkarlardan biri də məşhur xanənda Bülbülcan (Əbdülbəqi Kərbəlayı Əli oğlu Zülalov) olub. Bu il anadan olmasının 170 illə tamam olan sənətkar Qarabağın, musiqimizin beşiyi sayılan Şuşanın yetilməsi idi, 1841-ci ildə burada anadan olmuşdu.

Şuşanın musiqi həyatı başqa xanəndələr kimi onun da bir sənətkar kimi yetişməsində böyük rol oynayıb. O, ilk musiqi təhsilini Xərrat Qulunun məktəbində alır. Təhsilini başa vurduqdan sonra tarzen Sadıqcanla bərabər Qarabağ, Şəki, Şirvan və Gəncə şəhərlərində zəngin ailə meclislərinə, el şənliklərinə dəvət olunur. Xanəndə kimi müasirlərinin, o cümlədən şairə Xurşidbanu Nəvəvanın rəğbətini qazanır. Onun başında qurulan meclislərdə, xüsusilə onun Şuşaya su çəkilməsi (18 avqust 1873-cü il) münasibətlə təşkil olunan xalq şənliyində yaxından iştirak edir. 1875-ci ildə Əbdülbəqi Tiflis şəhərinə köçür. O zaman Cənubi Qafqazın mədəniyyət mərkəzi sayılan Tiflisə xeyriyyə məqsədilə tez-tez konsertlər verilir. Həmin konsertlərdə yerli xanəndələrlə yanaşı, məşhur rus, İtaliyan musiqiçiləri də çıxış edirlər. Əbdülbəqi Tiflisdə ilk dəfə böyük tarzen Sadıqcanın müşayiəti ilə oxuyur. İlk çıxışdan sonra məşhurlaşır. O, gürcü dilini də mükəmməl öyrənir, öz ifası ilə gürcü dilləyicilərini vaxda gətirir. Qısa vaxtda elə bir şöhrət qazanır ki, bütün Tiflisdə onu «Bülbülcan» deyə çağırırlar.

Bülbülcan Tiflisdə yaşadığı müddətdə (1875-1905) bir neçə musiqi dəstəsi yaradıb. Tarzen Sadıqcan ilə birlikdə şəhərdə

Rus çarını və İran şahını heyran edən sənətkar

yaşın yoxsul müsəlmanların xeyrinə təşkil olunan konsertlərdə də yaxından iştirak edib. Tiflisdə çıxan «Ziya» qəzeti onların konsertləri haqqında tez-tez xəbərlər dərc edirdi. Belə konsertlərin biri haqqında qəzetin verdiyi elanda yazılıb: «Bu yaxın vaxtda fığara və miskinlərdən ötrü şəhərdə bina olunan İran xəstəxanasının sərmayəsinə qüvvət və mənfəət vermək qəsdilə Tiflisin teatr imarətində ibratnəmə və fəhrəfza, növbənöv görümlü və eşitməli tamaşalar olacaqdır. Tiflis əhlinin dildadəsi olan xanənda və sazəndələrdən Əbdülbəqi və Sadıq dexti hazır olacaqdır». «Qafqaz» qəzetində verilən daha bir elanda yazılıb: «Bu gün 22 iyun 1886-cı ildə Arsurlini teatrının binasında həvəskarlar tərəfindən tatar dilində M.F.Axundzadənin «Mösyö Jordan və Dərviş Mesteli şah» komediyası oynanılacaq. Tamaşanın fasilələrində Əbdülbəqinin sazənda dəstəsi çalacaqdır».

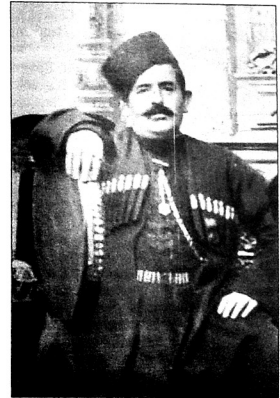
Bu görkəmli sənətkarın böyük sənəti haqqında el arasında bir çox əfsanə və rəvayət söylənilib. Deyilənə görə, bir gün Tiflisin ən qaynar küçəsi olan Qolovinski (indiki Rustavelli) küçəsindən əynində çərkaçı çuxalı, atlas arxalığı, başı gülmüşü papağı, çiyini aynalı tüfəngli və qolunun üstündə qızıqlıq olan bir altı gəlib keçir. Camaat bir anlıq ayaq saxlayıb heyranə olan tamaşa edir. Ancaq ayaqlı Qarabağ atının üstündəki adamın kimliyi onların maraqlandırır. Axi Qolovinski küçəsində at sürməyə yalnız Qafqaz çarşınının və onun ən ya-

xın adamlarının ixtiyarı vardı.

Bu, azərbaycanlı xanənda Bülbülcan idi. Həmin hadisənin isə maraqlı bir tarixəsi var. Rus çarı III Aleksandr 1888-ci ilin payızında ailəsi ilə Qafqaza istirahətə gəlir. Çarın Tiflisə gəlişi münasibətlə şəhərin ən gözəl çuğəsi olan «Müçtəhid bağı»nda böyük şənlik təşkil olunur. Şənliyə Bülbülcan da dəvət olunur. Cabbar Qaryağdıoğlu xatirələrində yazır ki, meclisdə çarın sağlığına bədə qaldırılarkən, Bülbülcan elə bir zəngulə vurur ki, III Aleksandr və arvadı onun səsinə heyran qalırlar. Bundan sonra çar Qafqazda olduğu müddətdə Bülbülcan onun meclislərində yaxından iştirak edir. Çar Rusiyaya qayıdandan Qafqaz çarşınınə tapşır ki, Əbdülbəqinin nə arzuslu oşa yerinə yetirsin. Çarın Əbdülbəqini çağırıb çarın tapşırğını ona bildirir. Xanənda xəhş edir ki, ona bir aynalı tüfəng başlasın və Qolovinski küçəsindən isə at sürməyə icazə versin. Çarın onun xahişini yerinə yetirir.

1900-cü ilin mayında İran hökmdarı Məzəffərəddin şah Tiflisə gəlir. Onun gəlişi münasibətlə saray bağında böyük məclis qurulur. Meclisə dəvət olunan Əbdülbəqi böyük şövqlə oxuyur. İlayə heyran qalan Məzəffərəddin şah onu xanəndəlik fəhriyyəsinə görə «Şiri-Xurşid» ordeni ilə təltif edir.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulandan sonra Bülbülcan Bakıda qalıb. Konservatoriyada müəllim işləyir. 1923-cü ildə o, muğamatdan dərs demək üçün Üzeyir

bey Hacıbəylinin təşkil etdiyi Azərbaycan Dövlət Türk Musiqi Məktəbinə dəvət edilir. Yaşının çox olmasına baxmayaraq, Əbdülbəqi Zülalov gənc xanəndələrin hazırlanmasında xüsusi səy göstərir. Üzeyir bəy məqalələrinin birində yazıb: «...Tarzen Sadıqcanın, xanənda Əbdülbəqinin adları və sədələri Qafqazın hər bir yerində məşhur olub bəynəlmil bir mahiyyətdə ad qazanıblar».

Cabbar Qaryağdıoğlu, Məşədi Məmməd Fərzəliyev, Şəkili Ələsgər, Seyid Şuşinski kimi məşhur xanəndələr də ondan çox şey öyrəniblər. 70 illik xanəndəlik fəaliyyəti ilə musiqimizin inkişafında böyük xidmətlər göstərən usta sənətkar 1927-ci ilin avqustunda 86 yaşında vəfat edib.

Savalan Fərəcov